

GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESTIS: ANALIZĖ IR TARIFO KITIMO ĮTAKA ŠALIES BIUDŽETUI

Birutė Balčytienė
Šiaulių kolegija,
Aušros al. 40, Šiauliai

Anotacija

Straipsnyje nagrinėjamas gyventojų pajamų mokesčio tarifo kitimas, kintamo gyventojų pajamų mokesčio surinkimo įvykdymas, įtaka šalies biudžetui. Mažinamas gyventojų pajamų mokesčio tarifas turėtų mažinti šešėlinę ekonomiką, didinti naujų darbo vietų kūrimą, legalizuoti šešėlinę ekonomiką. Išanalizavus gyventojų pajamų mokesčio 2003-2008 metų surinkimą, pateikiamos pajamų surinkimui užtikrinti būtinos priemonės.

Raktiniai žodžiai: gyventojų pajamų mokestis, gyventojų pajamos, valstybės biudžetas.

Įvadas

Mokesčių klausimas – tarsi ir amžinas. Valdžiai juos reikia surinkti, o žmonėms mokesčių mokėti nesinori. Tačiau mokesčių dėka valstybė gali tinkamai pasirūpinti savo piliečiais. Valstybės uždavinys yra surasti tokį mokesčių surinkimo būdą, kuris užtikrintų maksimalų mokesčių surinkimą. Ir tai visai nereiškia bendro mokesčių lygio didinimo.

Daugelyje šalių gyventojų pajamų mokestis yra gerokai mažesnis nei Lietuvoje, todėl mokesčių mažinimas yra būtinas šešėlinei ekonomikai ir atlyginimams vokeliuose legalizuoti. Vokelių ekonomika paprasta – jei atlyginimas mokamas vokelyje, darbuotojas su darbdaviu sutaupo beveik tiek pat, kiek gaunama į rankas po mokesčių, kai atlyginimas legalus. Lietuvos laisvosios rinkos instituto skaičiavimais, jei iš dabartinių maždaug 20 procentų ekonomikos, sudarančios šešėlinės veiklos legalizuotąsi bent ketvirtadalis, tai jau atpirktų galimus biudžeto netekimus dėl mokesčio sumažėjimo iki 15 proc. Vien legalaus atlyginimo išaugimas vienu procentu duotų beveik 100 milijonų litų pajamų padidėjimą iš gyventojų pajamų mokesčio.

Pastaraisiais metais pastebėtas akivaizdus lietuvių emigravimas į kitas šalis, kuriose darbo apmokestinimas yra mažiausias. Tiksliau, lietuviai laukiami todėl, kad mažesnis darbo jėgos apmokestinimas ir mažesnis darbo rinkos reguliavimas sumažina darbo jėgos kaštus darbdaviui ir skatina jį plėsti verslą ir samdyti naujus darbuotojus. Dėl to mažesni darbo apmokestinimą turinčiose šalyse yra mažesnis nedarbas, kas ir skatina „importuoti“ darbuotojus iš užsienio. Todėl siekiant išlaikyti darbo jėgą Lietuvoje, siekiant skatinti vartojimą, Lietuva taip pat turėtų mažinti gyventojų pajamų mokestį.

Temos aktualumas: Kiekvienas mokesčių pasikeitimas įtakoja ir biudžeto surenkamąsias pajamas. Todėl sumažinus arba padidinus mokesčio tarifą, nuolat būtina atlikti mokesčio surinkimo stebėseną. Todėl šiame straipsnyje siekiama nustatyti, kaip gyventojų pajamų mokesčio kaita įtakoja šalies biudžetą.

Objektas: gyventojų pajamų mokesčio kaitos analizė.

Tikslas: Atlikti gyventojų pajamų mokesčio analizę ir nustatyti įtaką šalies biudžetui, pateikti siūlymus dėl gyventojų pajamų mokesčio surinkimo gerinimo į valstybės biudžetą.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti gyventojų pajamų mokesčio kitimą ir surenkamo gyventojų pajamų mokesčio kitimo tendencijas.
2. Atskleisti gyventojų pajamų mokesčio kitimą įtakančius veiksnius.
3. Pateikti siūlymus gyventojų pajamų mokesčio surinkimo gerinimui.

Metodai: Mokslinės – statistinės literatūros analizė, sintezė, monografinis metodas – straipsnio autoriaus susisteminta medžiaga, grafinis metodas.

Gyventojų pajamų mokestis – įstatymų nustatytas individualių asmenų privalomojo pobūdžio mokėjimas. Gyventojų apmokestinimo politiką lemia galiojanti gyventojų pajamų apmokestinimo sistema (Anskaitytė, 2007). 2002 m. liepos 2 d. priimtas Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas. Įstatyme numatytas gyventojų gautų pajamų apmokestinimas, tarifai, lengvatos ir kt. Nuo įstatymo priėmimo jis keistas daug kartų – keitėsi lengvatos, kito neapmokestinamųjų pajamų sąrašas, kito ir gyventojų pajamų mokesčio tarifai. Priėmus įstatymą, buvo numatyti du pajamų mokesčio tarifai – 33 proc. ir 15 proc. Su darbo

santykiais susijusioms pajamoms buvo taikomas 33 proc. tarifas. Taigi, net trečdajį uždirbamų pajamų sudarė gyventojų pajamų mokestis. Nustatytas didelis gyventojų pajamų mokesčio tarifas įtakojo verslo įmones slėpti gyventojų gaunamas pajamas, mokėti dalį atlyginimų „vokeliuose“, samdyti nelegalius darbuotojus. Didelis gyventojų pajamų apmokestinimas sukėlė ir kitą reiškinį – emigraciją į kitas šalis, kuriuose uždirbamos pajamos apmokestinamos žymiai mažesniu tarifu. Pavyzdžiui, Anglijoje priimti progresiniai mokesčiai ir mokėtinas pajamų mokestis priklauso nuo gautų pajamų, t. y. numatytos ribos, kokios pajamos neapmokestinamos pajamų mokesčiu, nuo kokios gautos sumos apmokestinamos vienokiu ar kitokiu tarifu [14]. Todėl svarbu išanalizuoti, kokią įtaką turėjo pajamų mokesčio tarifo mažinimas Lietuvoje. Norėtusi priminti, kad Lietuvos Respublikoje gyventojų pajamų mokesčio mokėtojai – nuolatiniai Lietuvos gyventojai, nenuolatiniai Lietuvos gyventojai, gyventojų pajamų mokesčių mokantys nuo pajamų, kurių šaltinis yra Lietuvoje [17]. Jie 2003 metais mokėjo 33 proc. gyventojų pajamų mokesčio tarifą, tačiau nuo 2007 metų šis tarifas mažėjo, todėl mažėjant tarifui šalies biudžetas gaudavo daugiau pajamų, kurios perskirstomos įvairioms valstybės programoms finansuoti. Pastebėta diferenciacija ir lengvatos įtakoja gyventojų pajamų mokesčio surinkimą. Pirmoje lentelėje pateiktas 2003-2008 metų gyventojų pajamų mokesčio surinkimas, keičiantis gyventojų pajamų mokesčio tarifui.

1 lentelė

Valstybinės mokesčių inspekcijos administruojamų gyventojų pajamų mokesčio pajamų užduoties vykdymas

Gyventojų pajamų mokestis	Praėjusių metų faktas	Einamųjų metų planas	Einamųjų metų faktas	Einamųjų m faktų palyginimas su praėjusių m faktų		Einamųjų m faktų palyginimas su planu	
				+/-	proc.	+/-	proc.
2003	1432004	1298148	1445688	13684	0,96	147540	11,37
2004	1445688	1338234	1614164	168476	11,65	275930	20,62
2005	1614164	1826614	1875250	261086	16,17	48636	2,66
2006	1875250	1885145	2038405	163155	8,70	153260	8,13
2007	2038405	2001200	1939600	-98805	-5,27	-61600	-3,1
2008	1939600	1819300	1714500	-225100	-11,61	-104,9	-5,8

Siekiant aiškiau pateikti gyventojų pajamų mokesčio kitimą ir jį įtakojuusias priežastis, šis mokestis buvo analizuojamas detalčiau, aptariant kiekvienus nagrinėjamo periodo metus.

1 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad **2003 m.** valstybės biudžeto pajamų surinkimo plano vykdymas buvo sėkmingas. Prie to prisidėjo ir gyventojų pajamų mokesčio surinkimas. Į valstybės biudžetą 2003 m. sausio – gruodžio mėn. pervesta 1 445 688 tūkst. litų gyventojų pajamų mokesčio. Palyginti su 2002 m., gyventojų pajamų mokesčio 2003 metais gauta 13 684 tūkst. litų arba beveik 1 proc. daugiau. Palyginti su užduotimi – gauta 147 540 tūkst. litų arba 11,37 proc. daugiau.

2003 m. sausio – gruodžio mėn. gauta 2 666 073 tūkst. litų (iš viso į valstybės ir savivaldybių biudžetus kartu paėmus) gyventojų pajamų mokesčio. Palyginti su 2002 m. sausio – gruodžio mėn., 2003 m. gauta 118723 tūkst. litų arba 4,66 proc. daugiau. Palyginti su 2003 m. sausio – gruodžio mėn. planu, šio mokesčio gauta net 271 673 tūkst. litų arba 11,35 proc. daugiau [5].

Gyventojų pajamų mokesčio surinkimo vykdymui teigiamą įtaką turėjo sėkmingas Lietuvos ūkio vystimasis, nedarbo lygio mažėjimas bei vidutinio darbo užmokesčio augimas, tai leido surinkti daugiau gyventojų pajamų mokesčio.

2004 m. įvykdytas ir viršytas gyventojų pajamų mokesčio surinkimo planas: į valstybės biudžetą 2004 m. pervesta 1 614 164 tūkst. litų gyventojų pajamų mokesčio. Palyginti su 2003 m. tuo pačiu laikotarpiu, gyventojų pajamų mokesčio 2004 metais gauta 168 476 tūkst. litų arba 11,65 proc. daugiau. Palyginti su užduotimi, 2004 m. gauta 275 930 tūkst. litų arba 20,62 proc. daugiau, nežiūrint to, kad gyventojams gražintos deklaruotos pajamų mokesčio permokos. 2004 m. gauta 3 054 181 tūkst. litų (iš viso į valstybės ir savivaldybių biudžetus kartu paėmus) gyventojų pajamų mokesčio. Palyginti su užduotimi, 2004 m. gauta 522 523 tūkst. litų arba 20,64 proc. daugiau. Palyginti su 2003 m., 2004 m. gauta 388 108 tūkst. litų arba 14,56 proc. daugiau [6]. Įvertinus tai, kad 2004 metais iš nacionalinio biudžeto gyventojams pagal gyventojų pajamų mokesčio įstatymą gražinta 78,5 mln. litų sumokėto pajamų mokesčio, per 2004 m. surinkta gyventojų pajamų mokesčio 17,5 proc. daugiau nei per 2003 metus.

2005 m. į valstybės biudžetą pervesta 1 875 250 tūkst. litų gyventojų pajamų mokesčio. Palyginti su 2004 m., gyventojų pajamų mokesčio 2005 metais gauta 261 086 tūkst. litų arba 16,17 proc. daugiau. Palyginti su užduotimi, 2005 m. gauta 48 636 tūkst. litų arba 2,66 proc. daugiau. 2005 m. savivaldybių biudžetų pajamos sudarė 2 093 545 tūkst. litų (su gyventojų pajamų mokesčio dalimi savivaldybių išlaidų struktūros skirtumams išlyginti). 2005 m. savivaldybių biudžetų pajamų gauta 433 753 tūkst. litų arba 26,13 proc. daugiau negu prognozuota. Palyginti su 2004 m., 2005 m. savivaldybių biudžetų pajamos didesnės 269 889 tūkst. litų arba 14,8 proc. [7].

Savivaldybių biudžetų pajamų užduotys taip gerai įvykdytos todėl, kad gerokai daugiau gauta, nei planuota gyventojų pajamų mokesčio – 321 200 tūkst. litų arba 23,45 proc. Į savivaldybių biudžetus pervesta 62 218 tūkst. litų arba 105,9 proc. daugiau, nei planuota kitų mokesčių ir nemokestinių pajamų. 2005 m. pajamos iš gyventojų pajamų mokesčio sudarė 3 566 302 tūkst. litų (iš viso į valstybės ir savivaldybių biudžetus kartu paėmus). Palyginti su 2005 metų gyventojų pajamų mokesčio surinkimo užduotimi, 2005 m. gauta 369 836 tūkst. litų arba 11,57 proc. daugiau. Palyginti su 2004 m., 2005 m. gauta 512 121 tūkst. litų arba 16,77 proc. daugiau.

Nuo **2006 m.** liepos 1 d gyventojų pajamų mokesčio tarifas sumažintas nuo 33 iki 27 proc., apmokestinant su darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais susijusias pajamas. Dėl šios priežasties gyventojų pajamų mokesčio pajamos sumažėjo apie 18,2 proc. Gyventojų pajamų mokesčio surinkta 153,3 mln. litų arba 8,13 proc. daugiau, nei planuota bei 163,2 mln. litų arba 8,7 proc. daugiau nei 2005 metais, nežiūrint į tai, kad gražinta gyventojams iš valstybės biudžeto 97,1 mln. litų (iš viso gražinta 2006 m. 276,5 mln. litų, 2005 m. – 163 mln. litų). 2006 m. pajamos iš gyventojų pajamų mokesčio sudarė 4 059 246 tūkst. litų (iš viso į valstybės ir savivaldybių biudžetus). Palyginti su planu, 2006 m. gauta 301 732 tūkst. litų arba 8,03 proc. daugiau. Palyginti su 2005 m., 2006 m. gauta 492 944 tūkst. litų arba 13,82 proc. daugiau [8]. Į valstybės biudžetą 2006 m. pervesta 2 038 406 tūkst. litų gyventojų pajamų mokesčio. Palyginti su 2005 m., gyventojų pajamų mokesčio 2006 m. gauta 163 155 tūkst. litų arba 8,7 proc. daugiau. Palyginti su planu, 2006 m. gauta 153 260 tūkst. litų arba 8,13 proc. daugiau. Į savivaldybių biudžetus 2006 m. pervesta 2 020 840 tūkst. litų gyventojų pajamų mokesčio. Palyginti su 2005 m. tuo pačiu laikotarpiu, gyventojų pajamų mokesčio 2006 m. gauta 329 789 tūkst. litų arba 19,5 proc. daugiau. Palyginti su planu, 2006 m. gauta 148 471 tūkst. litų arba 7,93 proc. daugiau.

Nuo **2006 m.** liepos 1 d. gyventojų pajamų mokesčio tarifas sumažėjo beveik penktadaliu – nuo 33 proc. iki 27 proc. Planuota, kad dėl to sumažės ir biudžeto pajamos. Bet taip neatsitiko. Specialistai spėlioja, kodėl. Galimos priežastys – sumažėjo vokeliuose mokamų atlyginimų, gerokai išaugo gyventojų pajamos [9]. Nors būta daug bėgštavimų dėl sumažėsiančio gyventojų pajamų mokesčio surinkimo dėl tarifo sumažinimo 6 proc. punktais. 2006 m. liepą, naujaisi Finansų ministerijos duomenys parodė, kad tokios pesimistinės prognozės nepasitvirtino. 2006 m. antrąjį pusmetį (su sumažintu tarifu) gyventojų pajamų mokesčio pajamos buvo 13 proc. didesnės nei pirmą pusmetį (prieš sumažinimą), ir tai atitiko ilgą tendenciją, kai antrojo pusmečio pajamos maždaug tokia pat proporcija viršija I pusmečio pajamas (2004 – 10 proc., 2005 – 11 proc. ir 2006 m. – 16 proc.) [10].

2007 m. gyventojų pajamų mokesčio planuota – 2001,2 mln. litų, surinkta – 1939,6 mln. litų, t. y. 61,6 mln. litų arba 3,1 proc. mažiau. Palyginti su 2006 m., gyventojų pajamų mokesčiu 2007 m. gauta 98,8 mln. litų arba 4,9 proc. mažiau, iš jų 346 mln. litų sumažėjo dėl 2007 m. 7,62 procentinio punkto sumažėjusio gyventojų pajamų mokesčio atskaitymo procento į valstybės biudžetą. Taip pat įtakos gyventojų pajamų mokesčio nesurinkimui turėjo 9,1 proc. išaugę gražinimai iš valstybės biudžeto. Analizuojant gyventojų pajamų mokesčio surinkimą į nacionalinį biudžetą nagrinėjamu 2007 m. laikotarpiu, surinkta 147,8 mln. litų arba 3,1 proc. mažiau nei planuota. Palyginus su 2006 m., šio mokesčio surinkta 496,5 mln. litų arba 12,2 proc. daugiau. Šį augimą į nacionalinį biudžetą įtakuoja geresni makroekonominiai rodikliai: sumažėjęs nedarbo lygis, išaugęs šalies ūkio darbuotojų vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis [11]. Be to, įtakos galėjo turėti tai, kad dauguma darbdavių dėl sumažėjusio gyventojų pajamų mokesčio tarifo atsisakė atlyginimų mokėjimo „vokeliuose“. Gerėjant Lietuvos ekonominei situacijai, išaugo darbo pasiūla, todėl daugiau gyventojų dirbo. Nuo dirbančiųjų gyventojų skaičiaus priklauso ir gyventojų pajamų mokesčio surinkimo rezultatai.

2008 m. gyventojų pajamų mokesčio tarifas sumažintas iki 24 proc. Palyginti su 2003 m., gyventojų pajamų mokesčio tarifas sumažėjo 9 proc. punktais. Sumažintas tarifas turėjo įtakos ir gyventojų perkamajai galiai, t. y. daugiau pajamų jie galėjo skirti vartojimui, tai įtakoją ir kitų mokesčių surinkimą (pavyzdžiui, akcizo, pridėtinės vertės mokesčio – perkant prekes ir paslaugas). 2008 m. gyventojų pajamų mokesčio planuota – 1819,3 mln. litų, surinkta – 1714,5 mln. litų, t. y. 104,9 mln. litų arba 5,8 proc. mažiau. Palyginti su 2007 m., gyventojų pajamų mokesčio 2008 m. gauta 225,1 mln. litų arba 11,6 % mažiau. Iš viso gyventojų pajamų

mokesčio į nacionalinį biudžetą 2008 m. surinkta 323,9 mln. litų arba 5,96 proc. mažiau nei numatyta plane. Palyginus su 2007 m., surinkta 550,5 mln. litų arba 12,1 proc. daugiau. Gyventojų pajamų mokesčio pajamų į nacionalinį biudžetą augimą, 2008 m. palyginti su 2007 m., įtakojo geresni makroekonominiai rodikliai: išaugęs šalies ūkio darbuotojų vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, metų pradžioje buvęs žemas gyventojų nedarbo lygis jau nuo gegužės mėn. pradėjo augti ir buvo didesnis, nei 2007 metų atitinkamą mėnesį. Gyventojų pajamų mokesčio pajamų surinkimo plano nevykdymą įtakojo išaugę gyventojų pajamų mokesčio grąžinimai [12]. 2008 m. laisvosios rinkos instituto atliktoje analizėje siūloma nuo 2009 m. sumažinti gyventojų pajamų mokestį iki 11 proc. tarifo. Tokiu atveju įplaukos į biudžetą sumažėtų 54 proc. Atliktas tyrimas remiasi Lafero efektu. Lafero efektas – mokestinių pajamų augimas, mažinant mokestių tarifus, gali pasireikšti dėl kelių priežasčių. Mažesni mokesčiai skatina daugiau dirbti ir taupyti, taigi ir investuoti bei gaminti, o tai sudaro prielaidas ekonomikos augimui. Taip didėja gyventojų pajamos ir įmonių pelnai. Sumažėja paskatų verstis šešėline veikla ir nuslėpti mokesčius, kadangi mažiau mokesčių reikia sumokėti valstybei. Žemi mokesčių tarifai siunčia teigiamą signalą užsienio investuotojams, kurių investicijos į Lietuvą sukuria naujas darbo vietas, tad auga pelno, gyventojų pajamų mokesčių bei „Sodros“ įmokų surinkimai [16]. Tačiau Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2008 m. gruodžio mėnesį nusprendė, kad nuo 2009 m. gyventojų pajamų mokestis sumažinamas iki 15 proc. Šis tarifo mažėjimas – dar vienas žingsnis pritraukiant užsienio investuotojus. Be to, sumažintas tarifas didina gyventojų gaunamas pajamas. Visais atvejais, gyventojai, turintys daugiau pajamų, didesnę dalį skiria vartojimui. Tuo tarpu sumažintą gyventojų pajamų mokesčio tarifą kompensuoja kiti surenkami netiesioginiai mokesčiai (pridėtinės vertės, akcizo), kuriuos gyventojai sumoka vartodami. Kaip skelbia Valstybinė mokesčių inspekcija savo pranešime [15], gyventojų pajamų mokesčio 2009 m. sausio – vasario mėn. į valstybės ir savivaldybių biudžetus iš viso gauta 631 838 tūkst. litų, surinkta 38 630 tūkst. litų daugiau nei planuota (planas įvykdytas 6,51 proc.). Į Valstybės biudžetą 2009 m. sausio – vasario mėn. gyventojų pajamų mokesčio surinkta 172 961 tūkst. litų, 8 583 tūkst. litų (5,22 proc.) daugiau nei numatyta plane. Palyginti su 2008 m. sausio – vasario mėn. duomenimis, gyventojų pajamų mokesčio į valstybės ir savivaldybių biudžetus gauta 28 222 tūkst. litų (4,28 proc.) pajamų mažiau. Šį gyventojų pajamų mokesčio surinkimą įtakoti galėjo pasikeitusi Lietuvos ekonominė situacija, t. y. darbo vietų mažinimas įmonėse, įstaigos ir organizacijose, be to, pasikeitusi ir mokesčių politika.

Iki 2009 metų nuo sumokėto gyventojų pajamų mokesčio ligonių kasoms buvo pervedama 30 proc. privalomojo sveikatos draudimo įmokų. Pasikeitus mokesčių sistemai, sumažinus gyventojų pajamų mokesčio tarifą, nuo gyventojų gaunamų pajamų atskirtas gyventojų pajamų mokestis bei privalomojo sveikatos draudimo įmokos. Taigi, iki tol savivaldybių biudžetams likdavo ne visas sumokėtas pajamų mokestis. Nuo 2009 m. surinktas gyventojų pajamų mokestis lieka savivaldybių biudžetams, t. y. sumažintas savivaldybių biudžetų pajamų netekimas.

Apibendrinant per 2003-2008 metus surenkamą gyventojų pajamų mokestį, galima teigti, kad, mažėjant gyventojų pajamų mokesčio tarifui, yra didinamos valstybės pajamos, mažinama šešėlinė ekonomika. Iš daugiau surenkamo mokesčio valstybė gali daugiau surinkti pajamų skirti kitoms programoms finansuoti.

Reikšmingas mokesčių mažinimas – paskatinimas ne tik neslėpti žmonių uždirbamų pajamų, bet ir postūmis pritraukiant užsienio investuotojus, kurių dėka kuriamos naujos darbo vietos bei didinama gamyba, plečiamas teikiamų paslaugų spektras.

Išvados

- Vykiant gyventojų pajamų mokesčio reformą, nuo 2003 metų sumažintas gyventojų pajamų mokesčio tarifas nuo 33 proc. iki 15 proc. nustatyta, kad sumažinus gyventojų pajamų mokesčio tarifą, daugiau verslo įmonių legalizavo šešėlinį verslą nurodydami visas gyventojų uždirbamas pajamas atsisakant atlygio mokėjimo „vokeliuose“.

- Išanalizavus gyventojų pajamų mokesčio kitimo tendencijas nustatyta, kad sumažinus tarifą gyventojų pajamų mokesčio į šalies biudžetą surenkama daugiau. Tai įtakoja mažinamas pajamų mokesčio tarifas bei šešėlinio verslo mažinimas, kuris tiesiogiai įtakoja valstybės biudžeto surenkamąsias pajamas, nes apie 90 proc. savivaldybių biudžetų pajamų sudaro pajamos, surenkamos gyventojų pajamų mokesčio pavidalu.

- Siekiant planuojamo gyventojų pajamų mokesčio surinkimo, tinkamo gyventojų pajamų mokesčio paskirstymo savivaldybių biudžetams, valstybė turėtų panaikinti visas gyventojų pajamų mokesčio įstatyme numatytas lengvatas, t. y. atsisakyti permokų grąžinimo už mokamas gyvybės draudimo įmokas, studijas, mokamas kredito palūkanas ir kt. Tokiu atveju valstybė sutaupytų daugiau kaip 100 mln. litų kasmet, kuriuos panaudotų įvairioms kitoms programoms finansuoti.

- Siekiant tinkamo gyventojų pajamų mokesčio surinkimo, nuolat atlikti verslo įmonių stebėseną. Stebėsenos metu įvertinti mokamų atlyginimų dydį, nuolat bendrauti su verslo įmonių vadovais dėl darbo užmokesčio dydžio verslo įmonių darbuotojams didinimo. Sumažinti gyventojų pajamų mokesčio tarifą iki 11 proc. Tokiu atveju gyventojai daugiau uždirbamų pajamų galėtų skirti vartojimui ir į biudžetą mokesčiai grįžtų netiesioginių mokesčių pavidalu.

Literatūra

1. Šimašius R., 2007, *Mokesčius mažinti galima ir būtina*. Prieiga per internetą 2009-03-20:
<http://www.lrinka.lt/index.php/meniu/spaudai/straipsniai_ir_komentarai/mokescius_mazinti_galima_ir_butina/4086>.
2. Brazauskas I., 2007, *Kaip vienu šūviu nušauti du mokestinius zuikius*. Prieiga per internetą 2009-03-20:
<http://www.lrinka.lt/index.php/meniu/spaudai/straipsniai_ir_komentarai/kaip_vieniu_suviu_nusauti_du_mokestinius_zuikius_i/4093>.
3. Anskaitytė R., 2007, *Gyventojų pajamų mokesčio analizė*. Prieiga per internetą: 2009-03-23:
<http://www.lzuu.lt/jaunasis_mokslininkas/smk_2007/finansai/Anskaityte_Renata.pdf>.
4. Gaudutytė A., 2006, *Pagrindiniai mokesčiai: gyventojų pajamų mokestis*. Prieiga per internetą 2009-03-22:
<<http://wap.vz.lt/archyvas/news.php?id=475763&strid=1002&rs=120&ss=f334357a93fd7f22c136a54fd1858f8b&y=2006%2007%2021>>.
5. Jankutė V., 2007, *Gaivina progresyviųjų mokesčių idėją*. Prieiga per internetą 2009-03-24:
<<http://wap.vz.lt/archyvas/news.php?id=570543&strid=1002&rs=40&ss=b97d52514f6fd0cf801ba824b3a102e9&y=2007%2003%2006>>.
6. *Valstybinės mokesčių inspekcijos administruojamų nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo apžvalga 2004*. Valstybinė mokesčių inspekcija.
7. *Valstybinės mokesčių inspekcijos administruojamų nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo apžvalga 2005*. Valstybinė mokesčių inspekcija.
8. *Valstybinės mokesčių inspekcijos administruojamų nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo apžvalga 2006*. Valstybinė mokesčių inspekcija.
9. Povilaitytė E., 2006, *Mokestis - mažesnis, bet pajamų daugiau, skelbia „Lietuvos rytas“*. Prieiga per internetą 2009-03-25:
<<http://wap.vz.lt/archyvas/news.php?id=477211&strid=1003&rs=120&ss=f334357a93fd7f22c136a54fd1858f8b&y=2006%2008%2016>>.
10. *LLRI pozicija dėl spartesnio gyventojų pajamų mokesčio mažinimo, kartu atsisakant PVM lengvatų 2007*. Prieiga per internetą 2009-03-26:
<http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/llri_pozicija_del_spartesnio_gyventoju_pajamu_mokescio_mazinimo_kartu_atsisakant_pvm_lengvatu/4077>.
11. *Valstybinės mokesčių inspekcijos 2007 metų veiklos analizė*. Prieiga per internetą 2009-03-26:
<http://www.vmi.lt/GetFile.ashx?fileName=VMI_2007_m_veiklos_ataskaita.doc>.
12. *Valstybinės mokesčių inspekcijos 2008 metų veiklos analizė*. Prieiga per internetą 2009-03-26: <<http://www.vmi.lt/lt/?itemId=100461353>>.
13. LLRI, 2004, *Darbo mokesčių lyginamoji analizė: tarifai, tendencijos, perspektyvos*. Prieiga per internetą 2009-03-26:
<<http://www.lrinka.lt/Tyrimai/Mokest/ESpajamos.pdf>>.
14. *Income tax – the basics*. Prieiga per internetą 2009-03-25:
<<http://www.hmrc.gov.uk/incometax/basics.htm>>.
15. *Valstybinės mokesčių inspekcijos administruojamų nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo trumpa apžvalga 2009*. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos. Prieiga per internetą 2009-03-27:
<http://www.vmi.lt/GetFile.ashx?fileName=Trumpa_ataskaita_02_2009.pdf>.
16. *LLRI analizė: Subalansuotas biudžetas, mažinant mokesčius: būtina ir įmanoma*. Prieiga per internetą 2009-03-29:
<http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/llri_analize_subalansuotas_biudzetas_mazinant_mokescius_butina_ir_imanoma/5015>.
17. *Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas* (Žin., 2002, Nr. 73-3085).

**THE INCOME-TAX OF INHABITANTS: THE ANALYSIS
AND THE INFLUENCE OF THE TARIFF CHANGE TO THE
GOVERNMENT BUDGET**

The article tries to touch the analysis about personal income-tax in Lithuania and their influence for government budget. Personal income-tax – obligatory payment for individuals set by law. In Lithuania by law in 2003 were set 33 per cent of personal income-tax. After 3 years the government reduced personal income-tax to 27 per cent. After that, every year government is reducing the personal income-tax and now (2009) it is only 15 per cent. The government should do it because the burden of taxation was too heavy for people. Also the decrease of personal income-tax will reduce the “shadow level” in economy and increase the foreign investments. Foreign investments are very important for the growth of national product in every country.

Key words: income-tax, the income of inhabitants, country budget.